

Ġabra tal-ġurisprudenza

DIGRIET TAL-QORTI TAL-ĠUSTIZZJA (Il-Ħames Awla)

14 ta' Novembru 2014*

“Rinviju għal deċiżjoni preliminari — Regoli tal-proċedura — Artikolu 99 — Trasport bl-ajru — Regolament (KE) Nru 261/2004 — Dewmien twil ta' titjira — Dritt tal-passiġġieri għal kumpens — Kundizzjonijiet ta' eżenzjoni tat-trasportatur tal-ajru mill-obbligu ta' kumpens tiegħu — Kunċett ta' 'ċirkustanzi straordinarji' — Ajruplan li saritlu ħsara minn taraġ mobbli għat-tluġħ abbord matul titjira preċedenti”

Fil-kawża C-394/14,

li għandha bhala sugġett talba għal deċiżjoni preliminari skont l-Artikolu 267 TFUE, imressqa mill-Amtsgericht Rüsselsheim (Il-Ġermanja), b'deċiżjoni tat-12 ta' Awwissu 2014, li waslet fil-Qorti tal-Ġustizzja fit-18 ta' Awwissu 2014, fil-kawża

Sandy Siewert,

Emma Siewert,

Nele Siewert

vs

Condor Flugdienst GmbH,

IL-QORTI TAL-ĠUSTIZZJA (Il-Ħames Awla),

Komposta minn T. von Danwitz, President ta' Awla, C. Vajda, A. Rosas, E. Juhász u D. Šváby (Relatur), Imħallfin,

Avukat Ġenerali: E. Sharpston,

Reġistratur: A. Calot Escobar,

wara li rat id-deċiżjoni, meħuda wara li nstema' l-Avukat Ġenerali, li l-kawża tinqata' permezz ta' digriet motivat, skont l-Artikolu 99 tar-Regoli tal-Proċedura tal-Qorti tal-Ġustizzja,

tagħti l-preżenti

* Lingwa tal-kawża: il-Ġermaniż.

Digriet

- 1 It-talba għal deċiżjoni preliminari tirrigwarda l-interpretazzjoni tal-Artikolu 5(3), tar-Regolament (KE) Nru 261/2004 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill, tal-11 ta' Frar 2004, li jistabbilixxi regoli komuni dwar il-kumpens u l-assistenza għal passigġieri fil-każ li ma jithallewx jitilgħu u ta' kancellazzjoni jew dewmien twil ta' titjiriet, u li jhassar ir-Regolament (KEE) Nru 295/91 (ĠU Edizzjoni Speċjali bil-Malti, Kapitolu 7, Vol. 8, p. 10).
- 2 Din it-talba giet ipprezentata fil-kuntest ta' kawża bejn Condor Flugdienst GmbH (iktar 'il quddiem "Condor"), trasportatur tal-ajru, u S. Siewert, E. Siewert u N. Siewert fir-rigward tar-rifjut ta' dan it-trasportatur li jikkumpensa lil dawn tal-aħħar li t-titjira tagħhom kienet ġarbet dewmien twil.

Il-kuntest ġuridiku

- 3 Il-premessi 14 u 15 tar-Regolament Nru 261/2004 jipprovdu:

“(14)

Bhal taht il-Konvenzjoni ta' Montreal, obligazzjonijiet dwar trasportaturi ta' l-ajru li jahdmu għandhom ikunu limitati jew esklużi fejn xi haġa giet ikkawżata minn ċirkustanzi straordinarji li ma setgħux jiġu evitati anki jekk il-miżuri kollha raġonevoli kienu ttiehdu. Ċirkustanzi bhal dawn jistgħu, partikolarment, isehhu f'każijiet ta' nuqqas ta' stabbilitá politika, kondizzjonijiet meteoroloġiċi li ma jaqblux ma' l-operazzjoni tat-titjira in kwistjoni, riskji tas-sigurtá, nuqqasijiet mhux mistennijin fir-rigward tas-sigurtá tat-titjira u strajkijiet li jaffettaw l-operazzjoni ta' trasportatur ta' l-ajru li jopera.

(15) Ċirkustanzi straordinarji għandhom jiġu meqjusin li jeżistu fejn l-impatt ta' deċiżjoni dwar il-ġestjoni tat-traffiku ta' l-ajru fir-rigward ta' inġenju ta' l-ajru partikolari fuq ġurnata partikolari tikkawża dewmien twil, dewmien ta' matul il-lejl, jew il-kancellazzjoni ta' titjira waħda jew aktar titjiriet ta' dak l-inġenju ta' l-ajru, anki jekk il-miżuri raġonevoli kollha ttiehdu mil-trasportatur ta' l-ajru in kwistjoni biex jiġu evitati id-dewmien jew kancellazzjonijiet.”

- 4 L-Artikolu 5 ta' dan ir-regolament jipprovdi:

“1. Fil-każ ta' kancellazzjoni ta' titjira, il-passigġieri in kwistjoni għandhom:

[...]

ċ) jkollhom id-dritt għal kumpens mil-trasportatur ta' l-ajru li jopera skond l-Artikolu 7, [...]

3. Trasportatur ta' l-ajru li jopera m'għandux ikun obligat ihallas kumpens skond l-Artikolu 7, jekk jista' juri li l-kancellazzjoni hi kkawżata minn ċirkustanzi staordinarji li ma setgħux jiġu evitati anki jekk il-miżuri raġonevoli kollha ġew meħudin.

[...]”

- 5 Bit-titolu “Dritt għall-kumpens”, l-Artikolu 7 ta' dan ir-regolament jipprovdi fil-paragrafu 1 tiegħu:

“Fejn referenza hi magħmula għal dan l-Artikolu, passigġieri għandhom jirċievu kumpens li jammonta għal:

a) EUR 250 għat-titjiriet kollha ta' 1 500 kilometru jew inqas;

b) EUR 400 għat-titjiriet intra-Komunitarji kollha ta' aktar minn 1 500 kilometru, u għat-titjiriet oħrajn kollha bejn 1 500 u 3 500 kilometru:

ċ) EUR 600 għat-titjiriet kollha li ma jaqawx taħt (a) jew (b).

[...]"

6 L-Artikolu 13 ta' dan l-istess regolament huwa mfassal b'dan il-mod:

"F'kazijiet fejn trasportatur ta' l-ajru li jopera jhallas kumpens jew jilhaq l-obbligazzjonijiet oħra li għandu d-dmir iwettaq taħt dan ir-Regolament, l-ebda dispożizzjoni ta' dan ir-Regolament ma jista' jiġi interpretat li jirrestringi d-dritt tiegħu li jfittex kumpens minn kwalunkwe persuna, inklużi partijiet terzi, skond il-liġi applikabbli. Partikolarment, dan ir-Regolament m'għandu bl-ebda mod jirrestringi d-dritt tal-trasportatur ta' l-ajru li jopera biex ifittex rimbors minn operatur tat-tour jew persuna oħra ma' liema l-trasportatur ta' l-ajru li jopera għandu kuntratt. B'mod simili, l-ebda dispożizzjoni ta' dan ir-Regolament ma tista' tiġi interpretata li tirrestringi d-dritt ta' operatur tat-tour jew ta' parti terza, barra minn passiġġier, ma' liema trasportatur ta' l-ajru li jopera għandu kuntratt, biex ifittex rimbors jew kumpens mil-trasportatur ta' l-ajru li jopera skond il-liġijiet applikabbli rilevanti."

Il-fatti tal-kawża prinċipali u d-domandi preliminari

7 Ir-rikorrenti fil-kawża prinċipali rriżervaw titjira ma' Condor, bi tluq minn Antalya (it-Turkija) b'destinazzjoni lejn Frankfurt-am-Main.

8 Din it-titjira giet operata fit-3 ta' Ottubru 2011 b'dewmien mal-hin tal-wasla ta' sitt sigħat u tletin minuta.

9 Biex tirrifjuta li tilqa' t-talba għal kumpens imressqa minn S. Siewert, E. Siewert u N. Siewert abbażi tal-ġurisprudenza tal-Qorti tal-Ġustizzja moqrija flimkien mal-Artikoli 5(3) u 7 tar-Regolament Nru 261/2004, Condor issostni li dan id-dewmien huwa dovut għall-ħsarat imġarrba, matul il-lejl ta' qabel fl-ajruport ta' Stuttgart, mill-ajruplan li kellu jwettaq it-titjira inkwistjoni. Dan l-ajruplan intlaqat fi Stuttgart minn taraġ mobbli għat-tluġħ abbord li kkaġuna ħsarat strutturali f'għewnaħ u li kien jeħtieġ it-tibdil tal-imsemmi ajruplan. Għalhekk, kien hemm "ċirkustanzi straordinarji" fis-sens tal-Artikolu 5(3) tar-Regolament Nru 261/2004, b'tali mod li Condor ma hijiex marbuta li tħallas kumpens.

10 Il-qorti tar-rinviju tesprimi dubji dwar il-punt jekk iċ-ċirkustanzi straordinarji" li jeżentaw lit-trasportatur ikkonċernat mill-obbligu ta' kumpens tiegħu skont l-Artikoli 5(3) u 7 tar-Regolament Nru 261/2004 għandhomx ikunu direttament relatati mat-titjira inkwistjoni jew jekk jistgħux jirriżultaw ukoll minn traġitti li jsiru qabel li jsiru mill-ajruplan li jopera t-titjira msemmija.

11 F'dawn iċ-ċirkustanzi, l-Amtsgericht Rüsselsheim iddeċidiet li tissospendi l-proċeduri quddiemha u li tressaq lill-Qorti tal-Ġustizzja d-domandi preliminari segwenti:

"1) Iċ-ċirkustanzi straordinarji msemmija fl-Artikolu 5(3) tar-Regolament (KE) [Nru 261/2004] għandhom ikunu direttament relatati mat-titjira rriżervata?"

2) Fil-każ li ċirkustanzi straordinarji li jkunu seħħew waqt vjaġġi preċedenti jkunu wkoll rilevanti għal titjira ulterjuri: il-miżuri raġonevoli li għandu jiehu t-trasportatur tal-ajru effettiv skont l-Artikolu 5(3) tar-Regolament [Nru 261/2004] għandhom ikunu intizi biss għall-prevenzjoni taċ-ċirkustanzi straordinarji jew inkella għal-prevenzjoni ta' dewmien twil ukoll?"

- 3) L-interventi minn terzi li jaġixxu fuq responsabbiltà tagħhom stess u li ġew fdati b'kompiti relatati mal-attivitajiet ta' trasportatur tal-ajru jistgħu jiġu kkunsidrati bħala li jikkostitwixxu ċirkustanzi straordinarji fis-sens tal-Artikolu 5(3) tar-Regolament [Nru 261/2004]?
- 4) Fil-każ li t-tielet domanda teħtieġ risposta pozittiva, huwa importanti għall-finijiet tal-evalwazzjoni li jkun magħruf minn min (kumpannija tal-ajru, operatur tal-ajruport, etc) ġie inkarigat it-terz?"

Fuq id-domandi preliminari

- 12 Skont l-Artikolu 99 tar-Regoli tal-Proċedura tal-Qorti tal-Ġustizzja, meta r-risposta għal domanda preliminari tkun tista' tiġi dedotta b'mod ċar mill-ġurisprudenza, jew meta r-risposta għal tali domanda ma tħalli spazju għal ebda dubju raġonevoli, il-Qorti tal-Ġustizzja tista', f'kull hin, fuq proposta tal-Imħallef Relatur u wara li jinstema' l-Avukat Ġenerali, tiddeċiedi permezz ta' digriet motivat.
- 13 Din id-dispożizzjoni għandha tiġi applikata fil-kuntest ta' dan ir-rinviju għal deċiżjoni preliminari.

Fuq it-tielet u r-raba' domandi

- 14 Bit-tielet u bir-raba' domandi, li għandhom jiġu eżaminati preliminarjament, il-qorti tar-rinviju tistaqsi, essenzjalment, jekk l-Artikolu 5(3) tar-Regolament Nru 261/2004 għandux jiġi interpretat fis-sens li avveniment bħal haġta ta' taraġ mobbli għat-tluġħ abbord ta' ajruport ma' ajruplan għandux jiġi kkwalifikat bħala "ċirkustanza straordinarja" li teżenta lit-trasportatur tal-ajru mill-obbligu ta' kumpens tiegħu lill-passiġġieri f'każ ta' dewmien twil ta' titjira operata minn dan l-ajruplan.
- 15 Preliminarjament, għandu jtfakkar li, f'każ ta' annullament ta' titjira jew ta' dewmien twil, jiġifieri ta' tul ugwali jew superjuri għal tliet sigħat, il-legiżlatur tal-Unjoni ried jistabbilixxi l-obbligi tat-trasportaturi tal-ajru previsti fl-Artikolu 5(1) tar-Regolament Nru 261/2004 (ara, f'dan is-sens, is-sentenzi Nelson *et*, C-581/10 u C-629/10, EU:C:2012:657, punt 39, kif ukoll McDonagh, C-12/11, EU:C:2013:43, punt 37).
- 16 Għalhekk, skont il-premessi 14 u 15 kif ukoll l-Artikolu 5(3) ta' dan ir-regolament, b'deroga mid-dispożizzjonijiet tal-paragrafu 1 tal-istess artikolu, it-trasportatur tal-ajru huwa eżentat mill-obbligu ta' kumpens tiegħu lill-passiġġieri skont l-Artikolu 7 tar-Regolament Nru 261/2004 jekk dan ikun jista' jipprova li l-annullament ikun dovut għal ċirkustanzi straordinarji li ma setgħux jiġu evitati anki jekk il-miżuri kollha raġonevoli kienu ttieħdu, jiġifieri dawk li ma humiex fil-kontroll effettiv tat-trasportatur tal-ajru (sentenza McDonagh, EU:C:2013:43, punt 38 u l-ġurisprudenza ċċitata).
- 17 Fir-rigward ta' deroga mill-prinċipju tal-kumpens lill-passiġġieri, l-imsemmi Artikolu 5(3) għandu jiġi interpretat b'mod strett (sentenza Wallentin-Hermann, C-549/07, EU:C:2008:771, punt 20). Barra minn hekk, mhux iċ-ċirkustanzi straordinarji kollha jistgħu jeżentaw dan l-obbligu u huwa t-trasportatur tal-ajru li jrid jinvokahom li għandu jstabbilixxi, barra minn hekk, li dawn ma setgħux, f'kull każ, jiġu evitati b'miżuri adegwati fis-sitwazzjoni, jiġifieri minn miżuri li, fil-mument meta jseħħu dawn iċ-ċirkustanzi straordinarji, jissodisfaw b'mod partikolari lil kundizzjonijiet li teknikament u ekonomikament jistgħu jiġu ttrattati mit-trasportatur tal-ajru kkonċernat (sentenza Eglitis u Ratnieks, C-294/10, EU:C:2011:303, punt 25).
- 18 B'mod partikolari, fir-rigward tal-problemi tekniċi li jaffettwaw lil ajruplan, il-Qorti tal-Ġustizzja ppreċiżat li, għalkemm tali problemi tekniċi jistgħu jiġu inklużi fost tali ċirkustanzi, xorta jibqa' l-fatt li iċ-ċirkustanzi madwar tali avveniment jistgħu biss jiġu kkwalifikati bħala "straordinarji", fis-sens tal-Artikolu 5(3) tar-Regolament Nru 261/2004, jekk dawn ikunu relatati ma' avveniment li, bħal dawk

elenkati fil-premessa 14 ta' dan ir-regolament, ma jkunx inerenti għall-eżerċizzju normali tal-attività tat-trasportatur tal-ajru kkonċernat u ma jinsabx fil-kontroll effettiv tiegħu minhabba n-natura u l-orijini tiegħu (sentenza Wallentin-Hermann, C-549/07, EU:C:2008:771, punt 23).

- 19 Issa, fir-rigward ta' problema teknika li toriġina mill-ħabta ta' taraġ mobbli għat-tluġħ abbord ta' ajruport ma' ajruplan, għandu jiġi rrilevat li tali taraġ jew kurituri mobbli jintużaw neċessarjament fil-kuntest ta' trasport bl-ajru ta' passigġieri, li jippermetti li dawn tal-aħħar jitilgħu u li jinżlu mill-ajruplan, b'tali mod li t-trasportaturi tal-ajru jinsabu regolarment f'sitwazzjonijiet li jirriżultaw mill-użu ta' tali taraġ mobbli. F'dawn iċ-ċirkustanzi, il-ħabta ta' ajruplan ma' tali taraġ mobbli għandha titqies bħala avveniment inerenti għall-eżerċizzju normali tal-attività ta' trasportatur tal-ajru. Barra minn hekk, xejn ma jindika li l-ħsara tal-ajruplan li kellu jwettaq it-titjira inkwistjoni għet ikkaġunata minn att estern għas-servizzi normali ta' ajruport, bħal att ta' sabotagġ jew ta' terroriżmu, li jidhol, skont il-ġurisprudenza tal-Qorti tal-Ġustizzja (ara s-sentenza Wallentin-Hermann, EU:C:2008:771, punt 26), fil-kunċett ta' "ċirkustanzi straordinarji", liema haġa Condor kienet marbuta li tipprova quddiem il-qorti tar-rinviju b'mod konformi mal-ġurisprudenza ċċitata fil-punt 17 ta' dan id-digriet.
- 20 Konsegwentement, tali avveniment ma jistax jiġi kkwalifikat bħala "ċirkustanza straordinarja" li tezonera lit-trasportatur tal-ajru mill-obbligu tiegħu li jikkumpensa lill-passigġieri f'każ ta' dewmien twil ta' titjira.
- 21 Barra minn hekk, għandu jifakkar li l-obbligi mħallsa abbażi tar-Regolament Nru 261/2004 jithallsu bla ħsara għad-dritt tat-trasportaturi li jitolbu kumpens mingħand kull persuna li kkawżat id-dewmien, inklużi terzi, hekk kif jipprovdi l-Artikolu 13 ta' dan ir-regolament (sentenza Folkerts, C-11/11, EU:C:2013:106, punt 44 u l-ġurisprudenza ċċitata).
- 22 Fid-dawl ta' dak li ntqal, ir-risposta għat-tielet u r-raba' domanda għandha tkun li l-Artikolu 5(3) tar-Regolament Nru 261/2004 għandu jiġi interpretat fis-sens li avveniment, bħal fil-kawża prinċipali, bħal ħabta ta' taraġ mobbli għat-tluġħ abbord ta' ajruport ma' ajruplan ma jistax jiġi kkwalifikat bħala "ċirkustanza straordinarja" li teżenta lit-trasportatur tal-ajru mill-obbligu tiegħu li jikkumpensa lill-passigġieri f'każ ta' dewmien twil ta' titjira operata minn dan l-ajruplan.
- 23 Fid-dawl tar-risposta mogħtija lit-tielet u lir-raba' domandi, ma hemmx lok li tingħata risposta lid-domandi l-oħra.

Fuq l-ispejjeż

- 24 Peress li l-proċedura għandha, fir-rigward tal-partijiet fil-kawża prinċipali, in-natura ta' kwistjoni mqajma quddiem il-qorti tar-rinviju, hija din il-qorti li tiddeċiedi fuq l-ispejjeż.

Għal dawn il-motivi, Il-Qorti tal-Ġustizzja (Il-Ħames Awla) taqta' u tiddeċiedi:

L-Artikolu 5(3) tar-Regolament (KE) Nru 261/2004 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill, tal-11 ta' Frar 2004, li jistabbilixxi regoli komuni dwar il-kumpens u l-assistenza għal passigġieri fil-każ li ma jithallewx jitilgħu u ta' kancellazzjoni jew dewmien twil ta' titjiriet, u li jħassar ir-Regolament (KEE) Nru 295/91, għandu jiġi interpretat fis-sens li avveniment, bħal fil-kawża prinċipali, bħal ħabta ta' taraġ mobbli għat-tluġħ abbord ta' ajruport ma' ajruplan ma jistax jiġi kkwalifikat bħala "ċirkustanza straordinarja" li teżenta lit-trasportatur tal-ajru mill-obbligu tiegħu li jikkumpensa lill-passigġieri f'każ ta' dewmien twil ta' titjira operata minn dan l-ajruplan.

Signatures